

Pamatizglītība

ES SAPROTU, TĀTAD ZINU – PROTU – GRIBU – VARU

Vecākiem par pilnveidoto mācību saturu un pieeju pamatzglītībā

Pilnveidots mācību saturs un pieeja – no pirmsskolas līdz vidusskolai

Izglītība mainās līdzī laikam – informācijas pieejamība un pārbagātība pieprasa jaunu pieeju un saturiskus papildinājumus. Tā ir dabiska izglītības sistēmas attīstība.

Pamatizglītības posmā veidojas bērna personība, pasaules uztvere, nostiprinās intereses. Šajā laikā bērnam īpaši svarīgi ir pēc iespējas vairāk iepazīt pasaules daudzveidību, izprast parādības un sakarības, izmēģināt spēkus un gūt pieredzi dažādās darbības jomās un lomās, lai vēlāk (vidusskolā, augstskolā) varētu koncentrēties uz šaurākām jomām, kas īpaši interesē jauno cilvēku.

Tāpēc viens no mūsu uzdevumiem – saglabāt jaunā cilvēka izsalkumu pēc zināšanām, veicināt kāri pētīt un izziņāt dziļāk, veidot ieradumus, kas palīdzēs ar prieku un aizrautību būt gatavam apgūt arvien ko jaunu mūža garumā arī pārējos mācību līmeņos. Mācību saturs ir saskaņots no pirmsskolas līdz vidusskolai.

Pilnveidotā mācību pieeja paredz, ka skolēna mācīšanās rezultāts ir lietpratība (jeb kompetence), ko veido zināšanas, prasmes un vērtībās balstīti ieradumi. Jo svarīgi ir ne vien tas, ko cilvēks zina un prot, bet arī apzināta un ētiska savu zināšanu un prasmju izmantošana.

Pilnveidoto mācību saturu un pieeju 2019. gadā sāka īstenot pirmsskolās, bet no 2020. gada to pakāpeniski īsteno arī skolā. Mācību saturs ir saskaņots no pirmsskolas līdz vidusskolai. Ko un kā mācīsies bērni no 1. līdz 9. klasei, ir aprakstīts valsts pamatzglītības standartā.

“

Vajadzība pēc pārmaiņām sen bija nobriedusi.

**Ir mainījušies apstākļi, tautsaimniecība,
sabiedrība kopumā. Mēs dzīvojam strauju
pārmaiņu laikā un pašlaik nemaz nevaram
iedomāties, kādas nozīmīgas profesijas būs
svarīgas nākotnē.**

”

Guntars Catlaks,
Valsts izglītības satura centra (VISC) direktors.

DOMĀT. DARTT. ZINĀT.

MĀCĪTIES AR JĒGU

Svarīgi, lai skola būtu vieta, kur skolēni mācās jēgpilni, jūtas piederīgi, ko veidojam kopā, kur uzticamies skolotājam kā atbildīgam un radošam sava amata meistaram un kur skolēnam piemītošā dabiskā zinātkāre tiek veicināta un stiprināta.

Sabiedrībā ir iesakņojies priekšstats, ka skolā mācībām jānotiek tā – skolotājs stāsta un skolēni klausās un iegaumē. Līdz ar jauno saturu un pieeju skolotājs plāno mācības no skolēna pozīcijas, formulējot būtisko, kas skolēnam ir jāiemācās, aktualizē skolēnos jau esošās zināšanas un sagatavo uzdevumus, kas rosina iesaistīties, meklēt atbildes, sarunāties, iedziļināties. Ja mācīšanās skolēniem ir personīgi nozīmīga, viņi aktīvāk iesaistās, pieaug motivācija un rezultāts ir paliekošāks.

Tā vietā, lai skolotājs dotu jau gatavas zināšanas, skolēni tās “būvē” paši, līdzīgi kā no spēļu konstruktora top lietas - šādi notiek zināšanu “konstruēšana”. Turklāt plašāk nekā viena priekšmeta ietvaros.

Līdztekus tradicionālajām zināšanām un prasmēm mācību jomās bērni un pusaudži skolā apgūst arī kritiskās domāšanas, sadarbības, jaunrades un citas vispārīgās prasmes, dēvētas par caurviju prasmēm.

Plānojot mācības, skolotājiem būs jādomā ne tikai par savu mācību priekšmetu, bet jāsadarbojas, lai papildinātu skolēnam vienā mācību priekšmetā apgūto ar cita priekšmeta tematu un novērstu mācību satura dublēšanos.

Mācīšanās un izpratnes veidošana nav iedomājama bez kļūdām. Skola ir vieta, kur bērns drīkst kļūdīties un no kļūdām mācīties, lai bailes no kļūdīšanās neslāpētu interesi pētīt, izzināt un nonākt pie jauniem atklājumiem. Arī, mācoties

braukt ar velosipēdu, bez kritieniem neiztikt. Turklāt jāmacās, darot pašam.

Ir skolas un skolotāji, kas jau izmanto mūsdienīgu mācīšanās pieeju, jo ir saskatījuši priekšrocības, ko iepretim “iekalšanai” sniedz mācīšanās plašākā kontekstā, ar iedziļināšanos un izpratni. Tagad šādu pieeju sāks īstenot visās skolās Latvijā, lai tā būtu pieejama katram bērnam.

”

Skolas, ģimenes un sabiedrības rūpes ir ne tikai par to, ko skolēns zina, bet arī – par kādu cilvēku viņš aug. Kopīgais izaicinājums – šos mērķus pārvērst konkrētās ikdienas darbībās un visu iesaistīto pušu rīcībā.

”

Zane Oliņa,
Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja

LIELĀS IDEJAS

Domājot par mācībām no skolēna pozīcijām, mācību saturs ir būvēts ap tā dēvētajām lielajām idejām, kas ietver būtiskākos pamatjēdzienus, par kuriem skolēnam jāiegūst izpratne katrā mācību jomā, apraksta nozīmīgas parādības pasaulē un cilvēka darbības izpausmes.

No lielajām idejām izriet skolēnu sasniedzamie rezultāti mācību jomās (apgūstamās obligātās pamatprasības), savukārt no šiem sasniedzamajiem rezultātiem ir atvasināti sasniedzamie rezultāti mācību priekšmetu programmās un mācību stundu saturs. Šāda mācību satura struktūra bērnam ļaus saprast plašākā kontekstā, ko un kāpēc viņš mācās.

Piemēram, lielā ideja pamatskolā sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā ir jautājumā: “Kādā veidā cilvēki sevi pārvalda?” Struktūrelements šajā piemērā ir “vara”, un mācību rezultātā skolēns var pamatot, kāpēc ir vajadzīgi likumi un sociālas vienošanās.

**Lielās idejas rāda, kā mēs gribētu, lai skolēni
uztver pasauli, pabeiguši skolu.**

---

7 MĀCĪBU JOMAS

Obligātais mācību saturs ir strukturēts septiņās mācību jomās*, nevis atsevišķi katrā mācību priekšmetā, ar mērķi mazināt mācību satura sadrumstalotību, rosināt mācību satura plānošanu skolas līmenī, veidot skolēnos patiesi dziļu izpratni par mācību saturu.

Septiņas mācību jomas apvieno vairākus radniecīgus mācību priekšmetus un sasniedzamos rezultātus un palīdz skolēnam saskatīt šo priekšmetu savstarpējo saistību. Piemēram, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā sasniedzamos rezultātus īstēnos ar vizuālās mākslas, mūzikas, literatūras un teātra mākslas palīdzību, bet valodu mācību jomā – ar latviešu valodas, mazākumtautību dzimtās valodas un svešvalodu palīdzību.

Septiņas mācību jomas ir tuvinātas svarīgiem cilvēka darbības virzieniem dzīvē un dabiski izriet no cilvēku attīstības. Bērns sāk runāt (valodu joma), iepazīst savu tuvāko apkārtni, to, kas objektīvi tur atrodas – dabu, dažāda veida materiālus (dabaszinātņu joma), iepazīst skaitļu valodu (matemātika). Bērns mācās zīmēt, krāsot – veidojas pirmie aizmetņi mākslas pasaulē. Pamazām bērns izprot, ka cilvēks dzīvo kopā ar citiem cilvēkiem (sociālā joma), sāk apzināties cilvēku vajadzības un cenšas rast risinājumus (tehnoloģiju joma), savukārt sports un veselība ir svarīga joma, kas vajadzīga, lai visu iepriekšminētajās jomās varētu paveikt. Visas jomas ir cieši saistītas.

Dabaszinātņu mācību joma

Skolēns veido izpratni par dabas parādībām un procesiem, tādiem kā enerģija, kustība, spēks, lauks, viela, organisms u.c.; izmanto pētnieciskās prasmes, eksperimentē, mācās modelēt un prognozēt; mācās par resursu saprātīgu izmantošanu un dabas ilgtspējību.

Dabaszinības (1.–6. klase), **fizika, ķīmija, bioloģija, ģeogrāfija** (7.–9. klase)

Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma

Skolēns izprot un veido aktīva un veselīga dzīvesveida ieradumus, iesaistās daudzveidīgās fiziskajās aktivitātēs; gūst izpratni par veselības un drošības jautājumiem, rīcību riska situācijās.

Sports un veselība

Matemātikas mācību joma

Skolēns apgūst un jēgpilni izmanto matemātikas valodu, matemātikai raksturīgas stratēģijas un spriešanu, skaitļus un darbības ar tiem, algebras elementus un sakarības, figūras un to īpašības, varbūtību un prasmes darbā ar datiem.

Matemātika

Tehnoloģiju mācību joma

Skolēns apgūst prasmes radīt sev un sabiedrībai vajadzīgas lietas un produktus, izkopj dizaina domāšanu, iepazīst lietu tapšanas procesu, izvēlas jēgpilnu risinājumu kādai problēmai, apgūst un lieto digitālās prasmes, programmēšanas pamatus.

Dizains un tehnoloģijas, datorika, inženierzinības

Valodu mācību joma

Skolēns ir ieinteresēts valodu apgūvē, sev saistošas un noderīgas lasāmvielas izvēlē, lieto valodu kā domāšanas, izziņas un saziņas līdzekli, izprot valodas lomu identitātes veidošanā, piedalās mutvārdu un rakstveida saziņā precīzi, skaidri un atbilstoši literārās valodas normām.

Latviešu valoda, mazākumtautību valodas, svešvalodas

Sociālā un pilsoniskā mācību joma

Skolēns veido izpratni par tādiem jēdzieniem kā indivīds, sabiedrība, vara un pārvaldes institūcijas, resursi; veido vēsturisko, nacionālo un pilsonisko apziņu, izpratni par laiku un pārmaiņām sabiedrībā.

Sociālās zinības (1.–3. klase), **sociālās zinības un vēsture** (4.–6. klase), **sociālās zinības, Latvijas un pasaules vēsture** (7.–9. klase).

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslas mācību joma

Skolēns veido izpratni par mākslu un kultūru, praktiski darbojoties, iepazīst mākslas veidus un to izteiksmes līdzekļus, tajos paustās idejas kā autora, laikmeta un kultūras mijiedarbību, kultūru daudzveidību, izpaušmes, kultūras mantojumu; iepazīstot sevi, apzinās un izprot piederību tautas, valsts, kopienas kultūrai; piedzīvo jaunrades procesu mūzikā, vizuālajā mākslā, literatūrā, teātra mākslā.

Vizuālā māksla, mūzika, literatūra, teātra māksla

KAS MAINĪSIES?

Mācību priekšmetu sarakstā

- Otrās svešvalodas apguve agrāk, jau no 4. klases.
- Latvijas un pasaules vēsture kā vienots mācību priekšmets no 7. klases.
- Jauns mācību priekšmets "Teātra māksla" līdzās citiem mākslas veidiem (literatūrai, vizuālajai mākslai, mūzikai).
- Mācību priekšmets "Dizains un tehnoloģijas" ar jaunu saturu aizstās līdzšinējo "Mājturība un tehnoloģijas".
- Jauns mācību priekšmets 7.-9. klašu posmā "Inženierzinības".
- Datorika no 1. līdz 9. klasei (1.-3. klasē mācās integrēti citos priekšmetos).
- "Sports" aizstāj "Sports un veselība" ar uzsvaru uz veselīga dzīvesveida paradumu veidošanu, kam atvēlētas trīs stundas nedēļā.
- Latviešu valodas loma ir pastiprināta skolās ar mazākumtautību izglītības programmām.

Mācību pieejā

- Skolotāja loma – mainās uzsvars no gatavu zināšanu nodošanas uz mācīšanās vadīšanu. Skolotājs organizē mācību procesu un izvēlas uzdevumus tā, lai veicinātu skolēnu aktīvu iesaistīšanos. Skolotājs uzdod jautājumus, veicina sarunas, piedalās kopīgā atbilžu meklēšanā un analizē. Skolotāja uzdevums ir palīdzēt skolēniem nonākt pie zināšanām un izpratnes.
- Skolēna loma: svarīga ir pāreja no skolēna pasīvas mācīšanās un faktoloģiska materiāla iegaumēšanas kā pašmērķa uz aktīvu izziņas procesu skolotāja vadībā, izpratnes veidošanu, pašizpaušmi un jaunradi. Svarīga ir skolēna interese, vēlme pašam domāt un darīt, iedziļināties, plānot un mācīties.

- Zināšanas un prasmes tiek sasaistītas ar reālo dzīvi, lai skolēnos veidotos izpratne, kāpēc kaut kas ir jāmācās un kur tas dzīvē var noderēt. Tiek veicinātas iespējas skolēniem mācīties iedziļinoties, izprast kopsakarības un attīstīt spēju pārnest zināšanas uz jaunām, nezināmām situācijām, izkopt savas intereses.

Vērtēšanā

Atzīme kā vienīgais vērtēšanas veids vairs netiek uzskatīta par gana iedarbīgu, lai apgūtu paliekošas un dzīvē izmantojamas prasmes un zināšanas, jo skolēni vairāk uzmanības velta tam, lai iegūtu augstāku atzīmi, nekā lai mācītos, iedziļinoties tematā.

Vērtēšanai ir jāaptver vairāki aspekti – gan zināšanas un prasmes, gan arī tādas kvalitātes kā bērna spēja sadarboties, domāt radoši, izrādīt iniciatīvu, uzņemties atbildību un citas.

Atzīmes netiek "atceltas" – tās paliek, tomēr lielāka loma ir piešķirta tādai vērtēšanai, kuras nolūks ir uzlabot skolēna mācīšanos un sniegumu, nevis tikai fiksēt rezultātu konkrētā brīdī. Tāpēc svarīga ir regulāra un ikdienā laikus sniegta attīstoša, pozitīva atgriezeniskā saite, lai palīdzētu skolēnam tuvināt savu sniegumu plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem.

Atgriezenisko saiti var sniegt ne tikai skolotājs. Arī paši skolēni var apgūt prasmi vērtēt gan savu, gan citu skolēnu sniegumu, dot, pieņemt un izmantot atgriezenisko saiti un tādējādi gūt gan labāku izpratni par vērtēšanu, gan atbildīgāku attieksmi pret mācīšanos.

Vērtēšanas veidi:

a) vērtēšana ikdienā mācību procesā (kā atgriezeniskā saite), lai palīdzētu uzlabot mācīšanos.

b) mācīšanās rezultāta novērtēšana attiecībā pret plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem posma noslēgumā:

- 1.-3. klasē – rakstiski pret sasniedzamo rezultātu četros apguves līmeņos;
- 4.-9. klasē ar atzīmi 10 ballu skalā

c) diagnosticējošā vērtēšana – ar mērķi palīdzēt skolotājam izvērtēt skolēnu mācīšanās stiprās un vājās puses un noskaidrot nepieciešamo atbalstu, lai efektīvi plānotu turpmāko mācību procesu. Diagnosticējošo darbu laiku noteiks skolotāji;

d) obligātie valsts pārbaudījumi pamatzglītības posma noslēgumā:

- pārbaudes darbi latviešu valodā, svešvalodā un matemātikā;
- starpdisciplinārs pārbaudes darbs par sociālās un pilsoniskās, dabaszinātņu un tehnoloģiju mācību jomu saturu.

Atzīme pārbaudes darbos līdzinās auga nomērīšanai – interesanti un noderīgi salīdzināšanai un mērījumu analizēšanai, bet nepalīdz augam augt. Atgriezeniskā saite līdzinās auga barošanai un laistīšanai, ņemot vērā katra auga vajadzības, lai palīdzētu augt.

Mācību organizēšanā

Skolām ir dota lielāka brīvība un atbildība mācību darba plānošanā. Skolas atbildība ir plānot un organizēt mācību procesu tā, lai katram bērnam šajā skolā būtu nodrošināta iespēja sasniegt izglītības standartā noteiktos rezultātus, kas ietver zināšanas, izpratni, prasmes, attieksmes un vērtības.

Pamatzglītības standartā mācību satura apguves sasniedzamie rezultāti skolēniem ir noteikti katra izglītības posma noslēgumā – beidzot 3. klasi, 6. klasi, 9.klasi. Skolotājam kopā ar kolēģiem ir iespēja plānot, kā šīs zināšanas, prasmes un ieradumus iemācīt.

Arī kopējais stundu skaits mācību priekšmetā ir noteikts trim gadiem, nevis nedēļai, kā tas bija līdz šim. Līdz ar to skola varēs elastīgāk organizēt mācības, piemēram, kādā posmā ieplānot vairāk mācību stundu vienā priekšmetā, kad nepieciešams vairāk laika, lai skolēniem būtu iespēja iedziļināties vai paredzēts apjomīgāks pētījums. Tāpat būs iespēja ieplānot, piemēram, mācību ekskursijas, integrēt dažādus mācību priekšmetus.

Skolas var mainīt stundu skaitu mācību priekšmetos 10% robežās, bet ģimnāzijās pat līdz 25% no pamatzglītības standartā noteiktā mācību stundu skaita un brīvāk plānot darbu, lai sasniegtu izglītības mērķus, un pielāgot saviem skolēniem – viņu vajadzībām un spējām – atbilstošu mācību plānu.

KĀDS IR MŪSDIENĪGS SKOLĒNS?

Ne katrs skolēns pamatskolā zina, kas viņš grib būt, kad izaugs liels, un varbūt viņa nākotnes profesija vēl nemaz neeksistē. Tāpēc svarīgi, lai skolēns zina, kāds viņš ir tagad un kāds vēlas būt, un iedot viņam līdzīgu zināšanu, prasmju un vērtībās balstītu ieradumu pamatu, uz kura cieņpilni būvēt savu un mūsu kopējo, sabiedrības, nākotni.

Kādu vēlamies redzēt skolēnu, kurš ir ieguvis mūsdienīgu lietpratības izglītību?

- Atbildīgu sabiedrības dalībnieku, kurš interesējas, iedziļinās, līdzdarbojas un sadarbojas, lai kopā ar citiem veidotu tādu sabiedrību, kādā vēlamies dzīvot.
- Radošu darītāju, kurš rada un ievieš inovācijas.
- Personību ar pašapziņu, kurš ciena un rūpējas par sevi un citiem.
- Lietpratēju izaugsmē, kuram mācīties nemitīgi un ar aizrautību ir kļuvis par ieradumu.

||

Ir svarīgi katram skolēnam izvirzīt ambiciozus mērķus un ticēt, ka visi skolēni var un grib izdarīt labāko, uz ko katrs ir spējīgs. Ja ar šādu domu iet klasē, tad skolēni arī uzņemas savu daļu atbildības.

||

Gunta Lāce,
Limbažu novada ģimnāzijas direktore
un matemātikas skolotāja

AICINĀJUMS VECĀKIEM

Kā vecāki var atbalstīt bērnu mācībās?

- Ikdienā ģimenē veidot pozitīvu attieksmi pret mācīšanos un skolu. Iedrošināt un atbalstīt bērnu jaunu zināšanu apguvē.
- Veidot konstruktīvas attiecības ar skolotājiem un citiem vecākiem. Sarunāties, risināt jautājumus un problēmas. Apmeklēt vecākiem domātos pasākumus, interesēties par sava bērna individuālo progresu.
- Ik dienu būt klātesošiem un atbalstošiem – interesēties, sarunāties ar bērnu par skolā notiekošo, piedzīvoto, izdošanos, pārstiegumiem, grūtībām. Pārrunāt nesaprašanos, palīdzēt bērniem izprast dažādu pušu viedokli un meklēt risinājumus.
- Uzturēt interesi nevis par vērtējumu, bet par mācīšanos, prasmēm, vērtībām. Palīdzēt veidot pozitīvu attieksmi pret pārbaudes darbiem kā mācīšanās procesa daļu un iespēju novērtēt, cik tālu esi ticis, lai dotos tālāk.
- Palīdzēt bērnam attīstīt tādas prasmes, kas ļauj kļūt patstāvīgākam, neatkarīgākam, kā arī apzināties savas stiprās puses, mācīties pārvarēt grūtības, nesaņķas un konfliktus. Palīdzēt apgūt paņēmienu, kā pārvarēt stresu, trauksmi, neizdošanos.
- Palīdzēt plānot un ievērot dienas režīmu, sabalansēt mācīšanos ar ārpusstundu pulciņiem.

Uzziņai par pilnveidoto mācību saturu un pieeju

Mūsdienīga izglītība ikvienā pamatskolā

<http://bit.ly/pamatizglitiba>

Skola2030 ziņu izdevums par pamatizglītību un 7 mācību jomām

http://bit.ly/DomatDaritZinat_3

Par vērtēšanu pilnveidotajā saturā un pieejā

http://bit.ly/pieeja_vertesana

*Bukletā izmantoti citāti no izdevuma "Domāt. Darīt. Zināt."

www.skola2030.lv/lv/vecakiem

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

Valsts izglītības satura centrs

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

© Valsts izglītības satura centrs

Darbu drīkst izmantot vispārējās izglītības programmu īstenošanai mācību procesam atbilstošā apjomā nekomerciālos nolūkos.